

Mulgi rahvarõivad

Andres Rõigas

Muljetavaldavalt mahukas (614 lehekülge) teos „Mulgi rahvarõivad“ on tõenäoliselt ja vaieldamatult kõige rohkem rahvariidetemaatikasse süvitsi minev uurimus ühe eriilmelise kultuuripiirkonna kirjeldamisel. On ju musta Mulgi kuube peetud aastakümneid üheks iseloomulikumaks sümboliks kogu siinse rahvakillu visuaalsel iseloomustamisel. Käesolev teos kajastab kõigi viie Mulgimaa kihelkonna traditsioonilist riietust, sisaldades väga põhjalikku ülevaadet ja fakte üsna vähetuntud või unustusehõlma vajunud detailidest ning terminitest.

Teoses esitatud materjali saab pidada väga tähelepanuväärseks abimaterjaliks ka üha elavneva rahvariiete kandmise traditsiooni valguses. Kuigi rahvariiete moderniseerimine ja tänapäeva riietuse ning stiilelementidega sidumine on pidev diskussiooniteema, on väljatoodu põhjal lihtsam arvestada kihelkondlike omapäradega. Mulgi rahvariiete raamatut võib pidada oluliseks teatähiseks kogu Eesti kontekstis. Rahvariided – ja see kehtib eriti Mulgi riiete kohta – on ajapikku väljunud oma traditsioonilistest kihelkonnapiiridest ning seetõttu võib teost pidada ühelt poolt ka võimaluseks orienteeruda kirevas rahvariiete maailmas endale sobiva ja iseloomulikuma stiili kujundamisel.

Kuigi teos on suunatud rahvariiete tutvustamisele ja kirjeldamisele, võib olulise lisaväärtusena välja tuua lühikese, kuid põhjaliku ülevaate Mulgimaa ajaloo ja kujunemisest. Mulkide kujunemislugu ei ole üldjoontes kirjeldatav üksnes murdepiirkonna loona, vaid on osaliselt sellele murdepiirkonnale tugineva regiooni arengulugu. Siinkohal võiks kasutada pigem sõna „edulugu“, sest ajalooliste (USA kodusõda, talude päriseksostmise võimalus) ja looduslike (linakasvatuseks sobivad mullad) tingimuste kokkusattumusena hakkasid piirkonnas esile tõusma sellised nähtused nagu edumeelsus ja haridus. Need tegurid olid aluseks kiirele arengule ja mulgiliku mentaliteedi laiemale levikule naaberaladel (eelkõige Tartumaal). Seetõttu saab Mulgimaad pidada rahvusliku kapitalismi sünnikohaks.

Rahvariided on maailma rahvaste juures üheks oluliseks identiteedi tunnuseks. Sageli on see sama oluline kui keel ja tavad. Paraku on murdekeel igapäevasest kasutusest suures osas kadumas ja jäänud üksnes entusiastide pärusmaaks. Kultuurivaldkonnas ei ole mulkidel olulisi erinevusi ülejäänud

Eestiga ja seetõttu on eristumisvõimalusi väga vähe. Rohkem on ehk räägitud jõukusega kaasnenud rehetarest eraldiseisvate elumajade ehk häärberite rajamisest, mis nägid välja omas ajas väga moodsad ja kus kasutati mõnikord linnades või mõisates tuntud mugavusi ja detaile.

Eestis on võimalik rahvariideid eristada kihelkondade kaupa. Nagu teosestki näha, siis ei ole erinevused naaberkihelkondade vahel suured ja mitmed detailid on samasugused üle kogu Mulgimaa. Vaatamata riiete muustritele ja kaunistustele oli tegemist teataval määral ikkagi igapäevases kasutuses olevate riietega, milles on ühendatud nii mugavus kui ka praktilisus. Tähelepanuväärne on autorite püüdlus leida võimalikult palju ajaloolisi fotosid ja olemasolevaid riideid ning nende elemente mitmesugustest (muuseumi)kogudest ning siduda neid konkreetsete mälestuste ja lugudega. Siinkohal väärib eriti esiletoomist lugude sidumine konkreetsete inimestega ning ajalooliste, aastaarvudel põhinevate faktide täpsus ja kirjeldamine. Ka seda saab pidada veelkord tõestuseks, kui oluline identiteedi tugipunkt on riietus.

Kuigi Mulgimaa moodustub viiest kihelkonnast, on raamat jaotatud neljaks suureks peatükiks. Helme, Tarvastu ja Paistu peatükkide kõrval on Halliste ja Karksi paigutatud ühte peatükki. Osaliselt võib seda pidada põhjendatuks kahe kihelkonna omavaheliste tihedate ajalooliste sidemete tõttu ja tuginedes faktile, et need kihelkonnad on moodustanud kaksikkihelkonna. Teiseks oluliseks erinevuseks ülejäänud kihelkondadest võib pidada riietuses kuni viimase ajani säilinud arhailisust.

Väljatoomist väärib riietuse kujunemise ja arengu kirjeldus kihelkondade kaupa viimase 150 aasta jooksul. Kui üldjoontes jäid kõikidele kihelkondadele omased põhielemendid samaks, muutudes ehk aja jooksul veidi uhkemaks või toretsemamaks (näiteks punase kalevi ilmumine pikk-kuubedele), siis heaks näiteks on siin ajajoone kirjeldus viiskude asendumisest pasteldegaga ja siit edasi juba säärsaabaste ja mõnel juhul ka kingadega. Pisteliselt on kirjeldatud pidu- ja argipäevaste riietusesemete ja jalanõude kasutamist või kasutuskorda. Tähelepanuväärne on teoses kasutatavate ajalooliste fotode juures fakt, et isegi ligemale 150 aastat tagasi (seega üsna fotograafia laiema leviku alguses) ei jäänud üldjuhul fotodele viiskudes või pasteldes, vaid ikka kingade või säärsaabastega (nt lk 211–212, 421). Samal ajal olid iseloomulikud arhailised pikk-kuued seljas nii peremeestel kui ka perenaistel. Seega rõivamood muutus kirjeldatava aja jooksul märkimisväärselt vähem kui võimalused jalatsite kandmisel seoses jõukuse kasvamisega. Arvatavalt oli laadadel või linnas oma stuudios tegutseva päevapiltniku juurde minek niivõrd oluline sündmus, et vääris vähemalt moodsamaid jalanõusid.

Teoses väljatoodud detailne materjal koos kirjeldustega on eeldatavasti oluline käsitöömeistritele algupärasemate ja tõetruumate rahvariiete taasloomisel ja/või taastamisel. Mustrid ja väljatoodud joonised koos mõõtudega on hindamatuks allikaks nii edasijõudnutele kui algajatele, innustades ühelt poolt kõike seda looma ja teiselt poolt andes ka võimaluse huvilistele oma kihelkonna rahvariiete tellimiseks või valmistamiseks.

Kui paljudes kultuurides kirjeldatakse rahvariiete kandmist ja sellealase pärandi hoidmist valdavalt naiste õlul lasuva teemana, siis oma senistele kogemustele toetudes võin osutada, et Mulgi meeste riided on leidmas sarnast väärilist ja soovitatavalt igapäevast kasutust. Usutavasti jätkuvad arutelud rahvariiete võimalike kandmisviiside ja kombinatsioonide üle ka 21. sajandil. Praeguses kiiresti muutuv ja üha postmodernistlikumas maailmas on Mulgi rahvariietel oma koht, mida ei saa meie õnneks veel üksnes ajaloo-raamatutesse kirjutada.

Sellest ka soovitus lugejatele. Mulgi rahvarõivaste raamat on lisaks väga detailsele ülevaatele, ajaloolisele käsitlemisele ja põhjalikule kirjeldusele kasutatav jätkuvalt kui kiiresti taastuva rahvariiete kandmise traditsiooni käsiraamat. Tõenäoliselt jääb rahvarõivas kandmiseks eelkõige pidulikematel puhkudel, kuid ajastutruudus ja kihelkondlik määratlus on siinjuures olulised.

Andres Rõigas (s 1970) on päritolult põline Halliste kihelkonna mulk, hariduselt geograaf (M.Sc 1997). Töötab aastast 2013 TÜ Viljandi Kultuuriakadeemias õppejõuna, varem olnud tegev Mulgimaa omavalitsustegelaseks.

Andres Rõigas. Elmo Riigi foto.

The folk costumes of Mulgimaa

Abstract

The impressively substantial 614-page book The Folk Costumes of Mulgimaa is certainly and indisputably a study which has succeeded in delving deep into the subject matter of folk costumes whilst covering a diverse cultural region. The information presented in the book can be seen as a remarkable study aid also in the ongoing revival of the practice of wearing folk costumes. Although the aim of the book is to introduce and describe folk costumes, the added value of the brief yet detailed overview of the history and formation of Mulgimaa is apparent. The history of the people of Mulgimaa cannot be told simply as a story of a dialect area, it should rather be the story of the development of a region rooted in that particular dialect area. As a result of certain historical and natural coincidences, Mulgimaa can be regarded as the birthplace of capitalism in Estonia. In addition to the specific linguistic characteristics, which now are gradually disappearing from common use, the people of Mulgimaa have so far been often mentioned in connection with the establishment of an entirely new type of dwelling, ensuing from their prosperity, the manor homes.

Although Mulgimaa consists of five parishes, the book has been divided into four large chapters. While Helme, Tarvastu, and Paistu have each been allocated a separate chapter, Halliste and Karksi have been treated in a single chapter. The folk costumes of Mulgimaa are a combination of comfort and practicality. While observing the photographs and concentrating on footwear, it is striking to note that even almost a century and a half ago people were not generally photographed when wearing bast shoes or soft-sole leather shoes, if they had a nice pair of shoes or calf-length boots to put on instead. The same period is characterised by archaic long coats that were worn by both men and women.

What is remarkable is the fact that the authors have endeavoured to find as many historical photographs, surviving items of clothing and fragments of clothing from various (museum) collections as possible and also tried to connect them with real people's memories and stories.

The detailed information along with the descriptions that are revealed in the book will presumably be essential for the craftsmen who wish to recreate and/or restore more authentic and historically accurate folk costumes.

While many cultures believe that women are usually the ones who wear and uphold the tradition of wearing folk costumes, I would like to point out that

based on my own previous experience, the presence of men's clothing, too, is respected, hopefully permanently so, in Mulgimaa.

In addition to the book's in-depth overview, its historical approach, and its detailed descriptions, this volume can still be used as a handbook to those involved in the rapidly reviving tradition of wearing folk costume.